

YÜKSEKÖĞRETİM HARCAMALARI İLE GELİR İLİŞKİSİ: MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Öğr. Gör. Osman Kavak
osmankavak47@gmail.com
Orcid: 0000-0001-9630-8437

Doç. Dr. Filiz Gölpek
filiz.golpek@hku.edu.tr
Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Orcid: 0000-0001-9213-1478

Öz: Eğitim, iktisadi açıdan büyüme, rekabet gücü ve verimlilik, toplumsal açıdan ise yoksullukla mücadele ve gelir dağılımında adaletin sağlanması gibi politikaların merkezinde yer almaktadır. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde genellikle eğitim ve gelir seviyesi düşük olduğu için eğitim hizmetleri karşılıksız olarak kamu tarafından sunulmaktadır. Bu ise, eğitim hizmetleri için yapılan harcamaları gelirin yeniden dağılımında önemli bir araç haline getirmektedir. Eğitimdeki fırsat eşitliği ile gelir eşitsizliği arasında güçlü korelasyonun olması, ailelerin gelir düzeylerinin eğitim hizmetini satın alma olanağını farklılaştırarak hem yükseköğretime girişte hem de yükseköğretim sürecinde özel harcamalara katılmalarını etkilemektedir. Bu nedenle, özellikle yükseköğretim hizmetinden yararlanabilmek, bireylerin gelir düzeyini yükselterek adaletli gelir dağılımını sağlamada önemli bir işlev görebilir.

Bu araştırmanın amacı, 2019-2020 akademik dönemde Mardin Artuklu Üniversitesi'nde kayıtlı öğrencilerin yaptıkları özel eğitim harcamaları ile gelir ilişkisini tespit etmektir. Aynı zamanda bu araştırma, hem yükseköğretime giriş ve yükseköğretim sürecindeki özel harcamalar ile gelir; hem de öğrenci başarısının gelir ile ilişkisini ortaya koymasından önem arz etmektedir. Araştırmanın evrenini 10.294 öğrenci, örneklemini, %95 güven seviyesinde, %5 güven aralığında kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen 1.228 öğrenci oluşturmaktadır. 1.228 öğrenciye 15 sorudan oluşan anket uygulanmış ve tamamı değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmanın sonucunda, 2020 yılı fiyatlarına göre, öğrencilerin çoğunluğunun (%75,2) asgari gelir (2.324 ₺) ve altında aylık gelire sahip olduğu, yükseköğretim sürecindeki özel harcamaları asgari ücretin yaklaşık ¼'i kadar (500 ₺), yükseköğretime girişte yaklaşık yarınsın hiçbir harcama yapmadıkları görülmüştür. Buna göre, öğrenciler, düşük gelir grubunda yer aldığı, aile gelirine bağlı olmak üzere özel yükseköğretim harcamalarının değiştığı söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Yükseköğretim harcamaları, özel eğitim harcamaları, gelir dağılımı, kamu politikası.

Jel kodu: H₅, I₂, I₃

INCOME RELATION WITH HIGHER EDUCATION EXPENDITURES: THE CASE OF MARDİN ARTUKLU UNIVERSITY

Abstract: Education is at the center of policies such as economic growth, competitiveness and productivity, and socially, fighting poverty and ensuring justice in income distribution. Since education and income levels are generally low in underdeveloped and developing countries, education services are provided by the public for free. This, in turn, makes spending on education services an important tool in income redistribution. The strong correlation between equality of opportunity and income inequality in education differentiates the ability of families to purchase educational services, affecting their ability to bear private expenditures both in entering higher education and in higher education process. For this reason, benefiting from higher education services can play an important role in providing a fair distribution of income by increasing the income level of individuals.

The aim of this research is to determine the relationship between private education expenditures and income incurred by students registered at Mardin Artuklu University in the 2019-2020 academic year. The population of the study consists of 10,294 students, and the sample consists of 1,228 students selected by convenience sampling at a 95% confidence level and a 5% confidence interval. A questionnaire consisting of 15 questions was applied to 1,228 students and all of them were evaluated. As a result of the research, according to the prices of the year 2020, students have a high monthly income (2.324 ₺) and less than the minimum income (75.2%), the private expenditures in the higher education process are about of the minimum wage (500 ₺), about half of the entrance to higher education It has been observed that they do not spend anything. Accordingly, it can be said that students are in the lower income group and bear private higher education expenditures depending on their family income.

Keywords: Higher education expenditures, special education expenditures, income distribution, public policy.

Jel Codes: H₅, I₂, I₃

1. GİRİŞ

Eğitim, deneyimsiz bireyi klasik ve çağdaş ekonomi için gerek duyulan hünelerle donatarak daha üretken bir şekilde dönüştürerek ekonomik açıdan üretken ve verimli hale gelmesini sağlamaktadır. Bu durum, milli geliri ve bireysel kazançları artırarak refah seviyesi ve hayat kalitesinin iyileştirilmesinde önem kazanmaktadır (Tilak, 1989).

Bu nedenle eğitim, iktisadi açıdan büyüme, rekabet gücü ve verimlilik, toplumsal açıdan ise yoksullukla mücadele, gelir dağılımında adaletin sağlanması, toplumsal uyum ve çevrenin korunması gibi uygulamaların merkezinde yer almaktadır. Eğitim birey, şirket ve toplumlar için önemli bir yatırım malı olarak, nitel ve nicel bakımdan iyileştirilmesi ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması politika yapıcılar açısından önemli olmaktadır (Saygılı vd., 2006). Bu önem eğitimin, bireylere yapılan doğrudan gelir transferleri gibi tartışmalara da neden olabilen politikalara gerek duyulmadan kazanç farklılıklarını azaltabilen en temel politika araçları arasında yer almasından kaynaklanmaktadır (Alderman vd., 2001).

Eğitimin bireylerin yaşam sürelerinin artması ve ölüm oranlarının azaltılmasında da hayati rolleri bulunmaktadır. Bu sebeple, bir yandan ülkelerin kendi içindeki kazanç farklılıklarının belirlenmesinde, diğer yandan bilhassa az gelişmiş ülkelerin gelişmiş ülkeleri yakalama döneminde üretim fonksiyonunun en önemli faktörlerinden biri olan beşerî sermayenin iyileştirilmesinde, eğitimin niteliği ve eğitime yapılan harcamaların önemi daha net görülmektedir (Glewwe and Kremer, 2006).

Az gelişmiş ülkelerin iktisadi ve toplumsal açıdan gelişmiş bir toplum olabilmenin esas araçlarından birisi olarak kabul edilen beşerî sermaye yatırımları ile sağlıklı beşerî sermaye yapısının oluşturulması eğitim ile mümkün olabilmektedir (Demir, 2006).

Bu ülkelerde genellikle eğitim ve gelir seviyesi düşük olduğu için eğitim hizmetleri karşılıksız olarak kamu tarafından sunulmaktadır. Ücret alınmaması veya alınsa bile bedel marjinal maliyetin ($P < MC$) altında tutulduğu için finansman, vergilerle sağlanmaktadır. Ancak vergi ile finansmanda toplum tarafından katılan maliyet, her zaman, eğitim hizmetlerinden ücret karşılığı faydalanması nedeniyle ortaya çıkacak olan özel maliyet toplumsal maliyetten düşük olmaktadır. Bu ise, eğitim hizmetleri için yapılan harcamaların gelirin yeniden dağılımında bir araç haline getirmektedir (Kavak ve Gölpek, 2020).

Bununla birlikte, bu ülkelerde yoksulluk en ön sıralarda gelen bir sosyo-ekonomik olgu olarak yerini korumakta ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik ekonomi politikalarının oluşturulmasında eğitim, önemli bir değişken olarak da kabul edilmektedir. Eğitimdeki fırsat eşitliği ile gelir eşitsizliği arasında güçlü pozitif korelasyonun olması, yoksulluğun düşük eğitimin nedeni, düşük eğitimin de düşük gelirin bir nedeni haline getirmektedir. Bu durum, ailelerin gelir düzeylerinin eğitim hizmetini satın alma olanağını farklılaştırarak düşük gelir, ailenin düşük statüsünün ve eğitimin yarar sağlayacağına inandıkları halde çocuklarını okula göndermemelerinin güçlü bir gerekçesini oluşturmaktadır. Bu nedenle, özellikle yükseköğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması, bireylerin gelir düzeyini yükselterek adaletli gelir dağılımını sağlamada önemli bir işlev görebilir (Gölpek vd., 2019).

Aileler çocuklarının zorunlu eğitimlerinin sağlanması amacıyla kitap, kırtasiye, giyim vb. özel harcamalar yapmakta, bir kısmı ise çocuklarının daha iyi eğitim alabilmeleri için özel okullara göndermekte veya özel ders almasını sağlamaktadır. Belirli bir yaşa kadar okula devam etmek zorunlu olmakla birlikte, bazı aileler çocuklarına kanunun öngördüğünden daha fazla eğitim yaptırmaktadır (Gür vd., 2018).

Bireyin eğitim hayatı boyunca öğrenim ücretleri, kıyafet, yemek, barınma, ulaşım, ders kitapları ve diğer ders araç-gereçleri için yaptığı özel harcamaları doğrudan; gelişmiş bölgelerde yaşama, yüksek sosyal statüsü olan öğrenci grubu içinde yer alma ve iyi eğitim veren okullarda okumak dolaylı olarak gelire bağlı olduğu için gelir, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamada önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Okul ücretinin olmadığı, giyim, ulaşım, kitap ya da diğer eğitim materyalleri gibi ihtiyaçlar için mali yardımların yapılmadığı durumda, düşük gelir grubuna ait ailelerin bu masrafları karşılamada zorluk çekecekleri görülmektedir. Ayrıca, bu ailelerin kırsal bölgelerde ikamet etmesi okul ile arasında uzak mesafenin olması çocuğun okula geç başlamasına veya gitmesine engel teşkil edebilmektedir (Çiftçiöğlü, 2013).

Ayrıca öğrenciler, yükseköğretime girişin sınavla olduğu sistemde hazırlık sürecinde katlanacakları maliyet ile yükseköğretim sürecinde yapacakları özel harcamalara katlanmaktadır. Özel

harcamalar; öğrenim ücretleri, giyim, barınma, ulaşım, yemek, kitap ve diğer ders araç gereçlerinin alımı için öğrenciler veya aileleri tarafından katılan maliyetlerden ve vazgeçilen kazançlardan oluşmaktadır (Gölpek, 2014).

Bununla birlikte, dünyada ve Türkiye hızla gelişen ve talep gören yükseköğretim sistemi ve içerisinde yer alan üniversitelerin, faaliyette buldukları bölgenin iktisadi ve sosyal seviyesini yükseltmede önemli bir araç olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan, bilhassa geri kalmış bölgelerde yeni açılan üniversitelerin bölgenin kalkınmasında büyük etki yaratması beklenmektedir. Üniversite bulunan bölgelerde ekonomik ve sosyal yaşamda önemli değişim ve gelişimler yaşandığı için üniversite öğrencilerine ve üniversitelere, yerel yöneticiler, halk, işletmeciler ve yatırımcılar tarafından gereken ilginin gösterilmesi gerekmektedir (Nadaroğlu, 1996).

Bu araştırma, 2019-2020 yılı eğitim öğretim döneminde Mardin Artuklu Üniversitesi'nde kayıtlı öğrencilerin yaptıkları özel harcamalar ile aile geliri ilişkisi incelenmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin özel harcamaları ve aile gelirini belirlemeye yönelik anket soruları hazırlanmış ve uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrenci ailelerinin çoğunluğunun düşük gelire sahip olduğu, büyük çoğunluğunun Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ikamet ettiği, giyim, barınma, beslenme, ulaşım ve ders materyallerine yönelik yükseköğretim sürecinde ve yükseköğretim sınavına hazırlık sürecinde yapılan harcamaların asgari ücret ve altında gerçekleştiği saptanmıştır.

Araştırmanın yapıldığı Mardin İli, tarihi ve turistik mekânlar açısından olanakları yüksek turistlere hitap eden konaklama, yiyecek-içecek ve eğlence tesislerinin yoğun olduğu bölge konumundadır. Buna karşın turizm sezonunun kapanmasıyla, talebin daraldığı dönemde öğrenciler bölge turizm tesisleri için önemli bir müşteri potansiyeli oluşturmaktadır. Bu durum, yükseköğretim öğrencilerinin eğitim harcamalarının Mardin iline ekonomik katkısı olacağını açıkça göstermektedir.

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Literatürde, ön lisans ve lisans düzeyindeki öğrencilerin özel harcamalarını açıklayan birçok çalışmaya rastlamak mümkündür. Ancak, bunların içinde öğrencilerin özel harcamaları ile gelir ilişkisinin doğrudan ve dolaylı araştırıldığı yayın sayısı oldukça azdır. Az sayıdaki bu çalışmalar aşağıda özetlenmiştir:

Tan ve diğ. (1998) tarafından yapılan çalışmada, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi öğrencilerinin tüketim harcamaları incelenmiş ve toplam harcama içerisindeki en yüksek payın %32,2 ile gıda harcamalarının olduğu belirlenmiştir.

Özyaba (1999) tarafından yapılan çalışmada, Uludağ Üniversitesi'nin Bursa ili'nin gelişmesindeki etkisi araştırılmış, üniversitenin 1.525 akademik ve 2.062 idari personel olmak üzere 3.587 kişiyi istihdam ettiği ve üniversitenin 36.363 öğrencisinden yaklaşık 22.000'inin diğer illerden geldiği tespit edilmiştir.

Wilson ve Ooms (2004) çalışmalarında, eğitim harcamalarının gelir dağılımında eşitsizliği azaltıcı etkisine işaret etmekle birlikte, gelir eşitsizliğinin eğitimle bağlantılı daha esaslı sorunlarına neden olduğunu ifade etmiştir. Eğitim harcamalarındaki artışın eşitsizliği azaltıcı etkisi olduğu, düşük gelir ve yüksek gelir grubu ailelerden gelen çocuklara aynı miktarda eğitim harcaması yapılmasının ise gelir eşitsizliğini azaltmadığını ortaya koymuşlardır. Buna göre, sınıf mevcudu, öğretmen kalitesi ve ebeveyn gibi unsurlar eğitim harcama miktarları aynı olsa da gelir eşitsizliğini azaltma konusunda aynı pozitif sonucu vermemektedir. Dolayısıyla, eğitimde fırsat eşitliği, sağlık hizmetlerinden yararlanabilme, düşük gelir gibi temel sorunlar ve diğer alanlardaki sosyal sorunlar eğitim harcaması için gerekli mali çabayı eşitleyecek daha iyi bir işe kavuşmayı da etkilemektedir. Çalışmanın sonucunda, eğitim harcamalarının gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisinin olabilmesi için temel sorunların çözülmesi gerektiği belirtilmiştir.

Tarı ve diğ. (2006), Kocaeli Üniversitesi öğrencilerinin gelir ve harcama ilişkisini incelediği çalışmalarında 400 öğrenciye anket uygulamış, aylık ortalama gelirlerinin kız öğrencilerde 385 TL ve erkek öğrencilerde 390 ₺ olduğu görülmüştür. Aylık ortalama tüketim harcamalarında ise, kız öğrencilerde 379 ₺ ve erkek öğrencilerde 374 ₺ olarak tespit edilmiştir.

Çetin, Kaşlı, Ecevit ve Serel (2008), *üniversite öğrenci harcamalarının analizi ve bölge ekonomilerine katkılarını belirlemeye yönelik bir araştırma* adlı çalışmalarında, Gönen Meslek Yüksekokulu öğrencilerine anket uygulamışlardır. Çalışmada, öğrencilerin bütçelerinin %23,35'ini barınma, ısınma, elektrik-su-tüp gaz ve iletişim giderleri için ayırdıkları; ortalama eğlence

harcamalarının 56,09 ₺ ile birinci ve aylık ortalama giyim harcamalarının da 54,96 ₺ ile ikinci sırada olduğu saptanmıştır. Ayrıca çalışmalarında, öğrenci harcamalarının 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Gönen ekonomisine 3.622.950 ₺ gelir katkısı sağladığı belirlenmiştir.

Özer ve diğ. (2010), *Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin gelir-harcama ilişkisi* adlı çalışmalarında 900 öğrenciye anket uygulamışlar, bu öğrencilerin ortalama gelirlerinin 511 ₺, ortalama harcamalarının 475 ₺, ortalama tasarruflarının ise 35 ₺ olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca bu çalışmada, harcama gruplarının aylık ortalama gelir içindeki payları araştırılmış ve öğrencilerin genel olarak, aylık ortalama gelirlerinin büyük bir kısmını gıda harcamalarına ayırdıkları, bunu sırasıyla barınma, giyim-ayakkabı, ulaşım, eğitim-öğretim, haberleşme, kişisel bakım, alkollü içecekler, sigara ve tütün mamulleri, eğlence ve diğer şans oyunlarının takip ettiği belirlenmiştir.

Yaylalı ve diğ. (2011), Selçuk Üniversitesi Seydişehir Meslek Yüksekokulu'nda kayıtlı öğrencilerin gelir-harcama ilişkilerini tespit etmek amacıyla 564 öğrenciye anket uygulamışlardır. Bu anket sonucunda, öğrencilerin toplam harcamaları içindeki en büyük payı %32,55 ile gıda harcamaları; %26,99 ile barınma harcamaları ve bu iki harcama da toplam harcamalarının yaklaşık %60'ını oluşturduğu saptanmıştır. Daha sonra bu harcamaları sırasıyla haberleşme, ulaşım, eğitim, kişisel bakım, giyim, kültür-eğlence ve şans oyunları geldiği tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerinin %34 oranla ilçe ekonomisine en büyük katkısının gıda harcama grubuna ait olduğu saptanmıştır.

Sosyal ve diğ. (2011) tarafından yapılan Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin şehir ekonomisine katkısının araştırıldığı çalışmada, öğrencilerin kişi başı ev kirası için en fazla 750 ₺, Üniversite kantininde yapılan aylık harcamanın en fazla 250 ₺ Üniversite yemekhanesine 120 ₺, dışarıda yapılan yemek harcamasının en fazla 300 ₺, elektrik, su, tüp gaz için yapılan harcamaların en fazla 200 ₺ Aylık kırtasiye masraflarının 250 ₺, aylık ulaşım masraflarının ise 450 ₺ olduğu tespit edilmiştir.

Çalışkan ve Demir (2013), Celal Bayar Üniversitesi öğrencilerinin tüketim harcamalarını analizi etmek amacı ile anket uyguladıkları çalışmalarında, toplam harcamalar içinde en fazla payın sırasıyla barınma, gıda, haberleşme ve ulaşımına ait olduğu sonucuna varılmıştır.

Yayar ve Demir (2013) tarafından yapılan çalışmada, Gaziosmanpaşa Üniversitesi öğrencileri ve personelinin Tokat ili ekonomisine katkısı araştırılmış, öğrencilerin bütçeleri içindeki en yüksek payın giyim harcamalarına (%19,23), en düşük payın ise ısınma (%5,46) ve diğer harcama gruplarına (%0,7) ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çayın ve Özer (2014), Muş Alparslan Üniversitesi öğrencilerinin; gelir, harcama ve istihdam bakımından il ekonomisine katkısı ve öğrencilerin tüketim yapılarını analiz ettikleri çalışmalarında, barınma (%26,99) ve beslenme (%32,55) harcamalarının toplam harcamaların yarısından fazlasını (%59,54) oluşturduğu görülmüştür.

Abdullah ve diğ. (2011) tarafından yapılan çalışmaya göre, eğitim harcamaları içinde özellikle yükseköğretim harcamalarının yeniden dağıtım politikalarının hedefinin aksine daha çok orta ve üst gelir grubundaki ailelerin çocuklarının yükseköğretim hizmetinden yararlandıkları ve bu durumun da üst gelir grubundaki ailelerin çocukları lehine gelir dağılımını değiştirdiği ifade edilmiştir. Ayrıca çalışmada, eğitimin gelir eşitsizliğini azaltmada çok önemli bir rolü olduğu, bilhassa yüksek gelir gruplarının gelirden aldığı payın azalması düşük gelir gruplarının ise daha fazla pay alabilmesinde eğitimin rolünün önemli olduğuna işaret edilmiş ve gelir eşitsizliğinin azalmasında orta öğretimin, ilköğretimden ve yükseköğretimden daha önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çiftçioğlu (2013) tarafından yapılan anket çalışmasında, Gaziantep ilinde öğrencilerin sosyo-ekonomik faktörlerin yükseköğretim talebi üzerine etkileri araştırılmış; 2013 yılı fiyatlarına göre, yükseköğretime hazırlanan öğrenci ailelerinin yaklaşık %7'sinin gelirinin 750 ₺'den az olduğu, %6'sının aylık gelirinin 5000 ₺'den fazla; %25'inin aylık gelirinin 2001 ₺-3000 ₺ arasında olduğu saptanmıştır. Ayrıca, bu ildeki yükseköğretimde kayıtlı öğrenci ailelerinin %5'inin aylık gelirinin 750 ₺'den az, %26'sının 5000 ₺'den fazla olduğu; bu öğrencilerin %89'unun kendilerine ait evde ikamet ettikleri ve %61'inin ailedeki birey sayısının 4-5 kişi olduğu, bu öğrenci ailelerinin %47'sinde çalışan sayısının 1; %30'unda ise 2 kişi olduğu saptanmıştır. Bu veriler sonucunda, yükseköğretimde kayıtlı öğrencilerin üst gelir grubuna ait olduğu ifade edilmiştir.

Gölpek ve Çiftçioğlu (2014) tarafından yapılan *social-economics factors in demand for higher education: Sample of Gaziantep province* adlı çalışmada, yükseköğretimde kayıtlı öğrencilerin babalarının %53,3'ü ön lisans, lisans ve lisansüstü, annelerinin de yaklaşık %71'nin lise ve altı eğitim düzeyine sahip olduğu; yükseköğretime giriş sınavına hazırlanan öğrencilerin ise, babalarının yaklaşık

%80'inin ve annelerinin de yaklaşık %90'ının ilköğretim ve altı eğitim düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Çalışmanın sonucunda, yükseköğretim hizmetinden yüksek sosyo-ekonomik profile sahip öğrencilerin yararlandıkları ve öğrencilerin sosyo-ekonomik statüsünün yükseköğretim talebini belirlediği ifade edilmiştir.

Karaca ve diğerleri (2018) tarafından yapılan çalışmada, Erzurum ilinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin gelir-harcama ilişkisi ve öğrencilerin şehrin ekonomisine olan katkısı incelenmiştir. Bu amaçla 815 öğrenciye anket uygulanmış, harcama gruplarına ait gelir esneklikleri engel fonksiyonları aracılığıyla hesaplanmıştır. Elde edilen veriler sonucunda; gıda, giyim-ayakkabı, barınma, ulaşım ve eğitim-öğretim harcamalarının zorunlu harcamalar, haberleşme, kişisel bakım, eğlence, sosyo-kültürel, şans oyunları ve diğer harcamaların ise öğrenciler açısından lüks harcamalar niteliğinde olduğu tespit edilmiştir.

Gölpek ve Yıldız (2019) tarafından yapılan, *kamu üniversitelerinde kayıtlı öğrencilerin sosyo-ekonomik statüsü üzerine bir araştırma: Şırnak Üniversitesi örneği* adlı çalışmadan elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin çoğunluğu, gıda (%57,8), giyim (%73,2), ulaşım (%84,3), barınma (%59,1) ve ders materyalleri (%84,3) için 300 ₺'den az harcamıştır. Öğrencilerin en yüksek harcama tutarı olan 500 ₺ ve üzeri için bu oranlar sırasıyla %11,6; %6,7; %5; %6,2 ve %3,2'dir. Bu veriler, öğrencilerin eğitim dönemi dikkate alındığında, her bir harcama için bir yılda, en az bir asgari ücretten (1.404 ₺) biraz fazla (1.800 ₺) =300 ₺ x 6 ay) harcadığını ve çoğunluğunun düşük gelire sahip olduğunu göstermiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu araştırmanın amacı, 2019-2020 eğitim-öğretim döneminde Mardin Artuklu Üniversitesi'nde kayıtlı öğrencilerin yaptıkları özel eğitim harcamaları ile gelir ilişkisini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda, ilgili literatürde yer alan benzer araştırmalardan faydalanarak öğrencilerin cinsiyeti, aile geliri, yükseköğretime giriş sınavına hazırlık ve yükseköğretim sürecinde yapılan özel eğitim harcamalarını belirlemeye yönelik ekonomik statüsü ile ilgili 15 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Bu anket sorularında, gelir ve maliyetler 2020 yılı fiyatlarına göre ifade edilmiştir.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2019-2020 öğretim yılında Mardin Artuklu Üniversitesi'nde kayıtlı ön lisans ve lisans seviyesindeki öğrenciler; araştırmanın örneklemini ise İktisadi ve İdari Bilimler, Mühendislik Mimarlık, Edebiyat, Turizm, Sağlık Bilimleri, Güzel Sanatlar ve İslami İlimler Fakültesi ile Meslek Yüksek Okulları'nda kayıtlı olan 10.294 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, %95 güven seviyesinde, %5 güven aralığında 371 öğrenciyi kapsamaktadır. Buna göre, evrendeki 10.294 öğrenci için 371 örneklem evreni temsil etmektedir. Kolayda örnekleme yöntemi ile 1.228 öğrenciye anket uygulanmış ve tamamı değerlendirmeye alınmış, böylece uygun örneklem büyüklüğüne ulaşılmıştır.

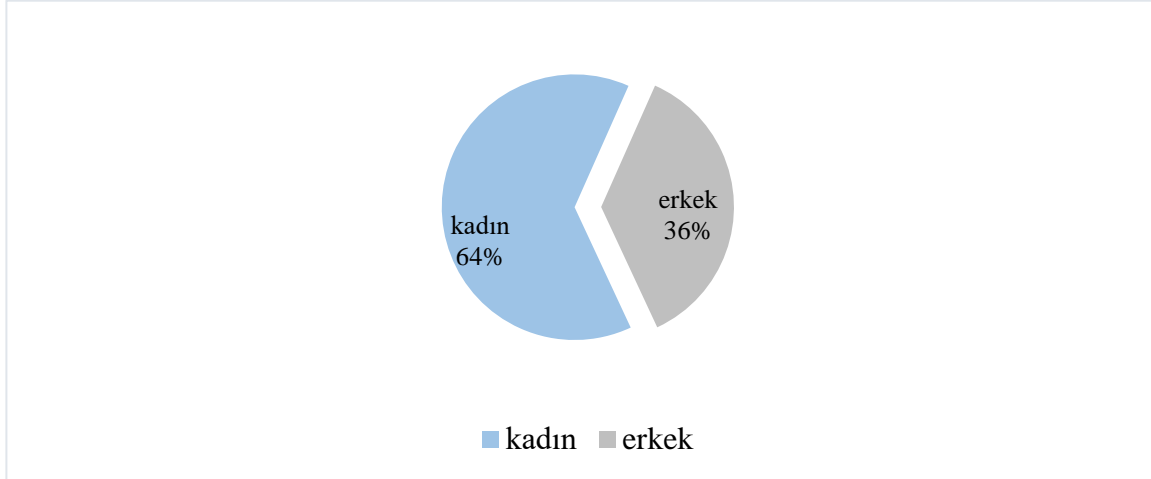
3.3. Araştırmanın Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak kullanılan anket formunda, demografik verilerin yanı sıra aile gelir durumu, üniversiteye hazırlık sürecinde yapılan harcamalar, öğrencilik süresince yapılan özel eğitim harcamalarına yönelik toplam 15 adet soru yer almıştır.

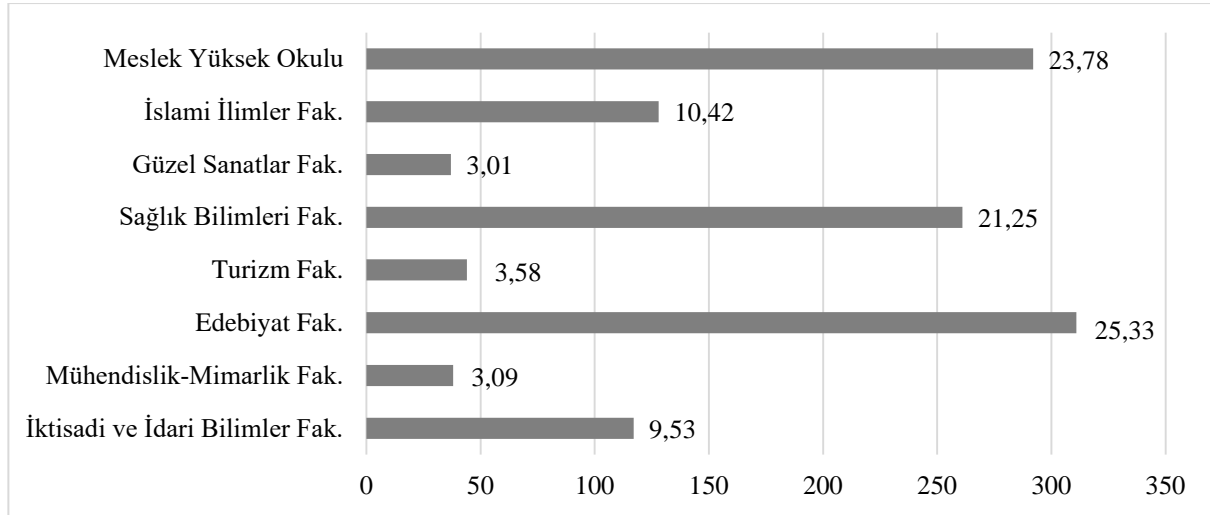
Lisans ve önlisans öğrencileri arasından kolayda örnekleme yöntemi ile 1.228 öğrenciye 02.05.2020-09.05.2020 tarihleri arasında Google Formlar üzerinden bir online anket uygulanmış, elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 22.0 paket programı kullanılmıştır.

3.4. Araştırma Verilerinin Analizi

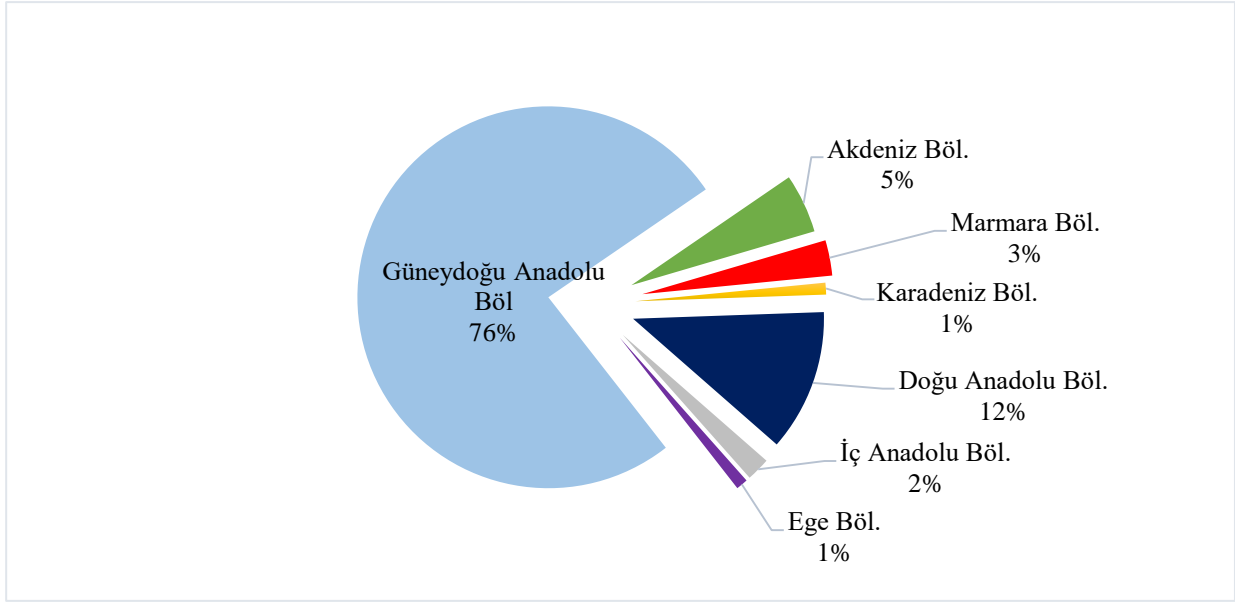
Ankete katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı, fakülte/MYO'daki oranı, ailelerinin yaşadıkları bölge, eğitim masraflarının ve aile geçiminin kim tarafından karşılandığı, ailelerinin aylık geliri, ailede çalışan kişi sayısı, üniversiteye giriş sınavına hazırlanırken yaptıkları dersane, okul kursu ve özel ders harcamaları, üniversitede eğitim gördükleri sürede yaptıkları yemek, barınma ve ulaşım harcamaları ile ilgili veriler 2020 yılı fiyatlarına göre aşağıdaki şekil ve tablolarda gösterilmektedir.

Şekil 1. 2019-2020 dönemi Mardin Artuklu Üniversitesi'nde kayıtlı öğrencilerin cinsiyet dağılımı (%)

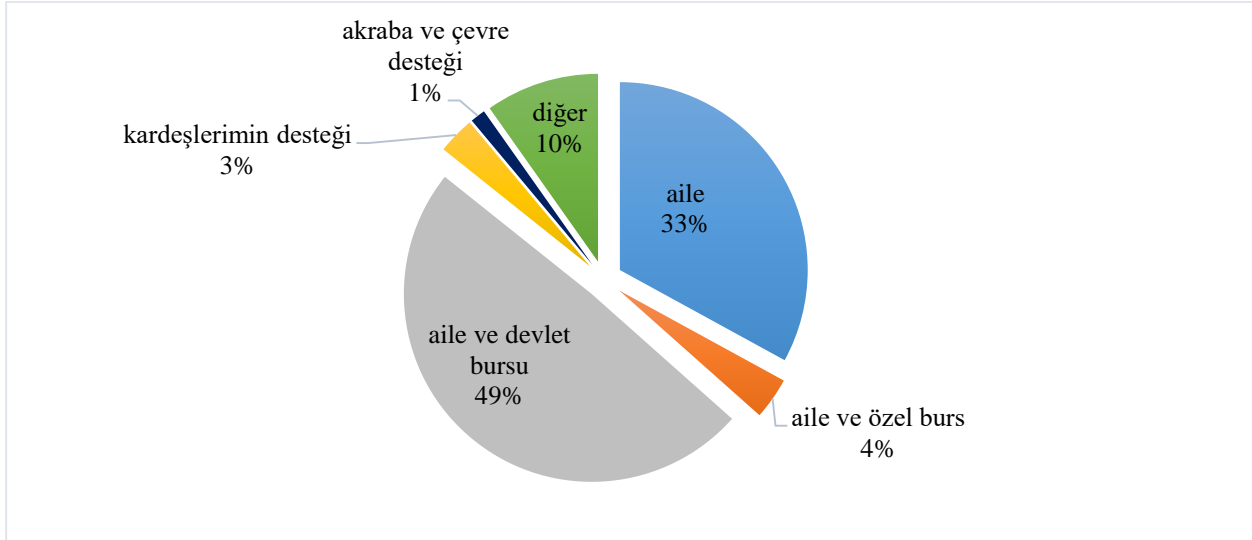
Şekil 1'e göre, 1.228 öğrencinin %64'ü kız, %36'sı erkektir. Bu, sadece ankete katılan öğrencilerin çoğunluğunun kızlardan oluştuğunu açıkça gösterirken, kayıtlı öğrencilerin çoğunluğu hakkında genel bir fikir vermemektedir.

Şekil 2: 2019-2020 dönemi Mardin Artuklu Üniversitesi fakültelerinde kayıtlı öğrencilerin oranı (%)

Şekil 2'ye göre, ankete katılan öğrencilerin yaklaşık %70'i (%23,78+%21,25+%25,33) sırasıyla MYO, Sağlık Bilimleri ve Edebiyat Fakülteleri'nde kayıtlı iken, yaklaşık %30'u İslami İlimler, Güzel Sanatlar, Turizm, Mühendislik-Mimarlık ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde kayıtlıdır (sırasıyla %10,42+%3,01+%3,58+%3,09+%9,53). Böyle bir bulgu, bu öğrencilerin mesleki eğitime yöneldiklerini ima etmektedir.

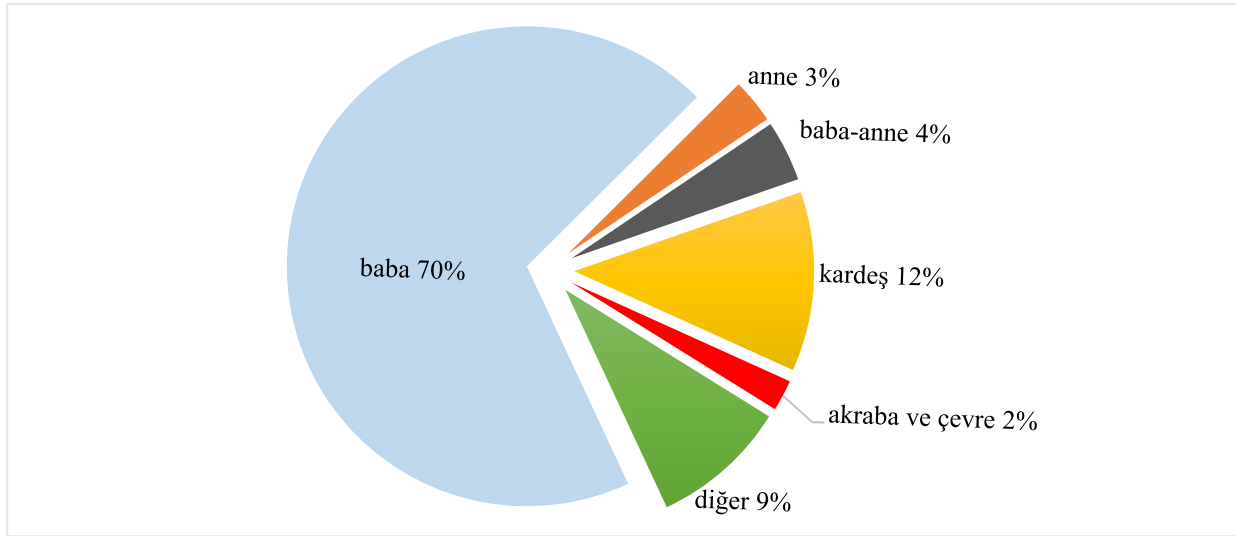
Şekil 3: 2019-2020 dönemi Mardin Artuklu Üniversitesi'nde kayıtlı öğrencilerinin bölgelere göre dağılımı (%)

Şekil 3'e göre, öğrencilerin yaklaşık %76'sı Güneydoğu Anadolu; yaklaşık %1'i de Karadeniz Bölgesi'nde ikamet etmektedir. Bu sonuç, öğrencilerin büyük çoğunluğunun yerleşim yerlerine yakın yerlerde okumayı tercih ettiklerini göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Şekil 4: 2019-2020 dönemi Mardin Artuklu Üniversitesi öğrencilerinin eğitim masraflarını kimin karşıladığı ile ilgili veriler (%)

Şekil 4'e göre, eğitim harcamalarını kimin karşıladığı ile ilgili soruya aile ve devlet bursu cevabını veren öğrencilerin oranı %49 ile en yüksek, akraba ve çevre desteği cevabını verenlerin oranı ise %1,3 ile en düşüktür. Bu sonuç, öğrencilerin yüksek oranda (%49+%33=%82) eğitim masraflarını aile ve devlet bursu ile finanse ettiğini göstermektedir.

Şekil 5: 2019-2020 dönemi Mardin Artuklu Üniversitesi öğrencilerinin aile geçimini kimin sağladığı ile ilgili veriler (%)

Şekil 5'e göre, aile geçimini kim/kimler sağlanmaktadır şeklindeki soruya, öğrencilerin %70'i baba; %12'si kardeş cevabını vermiştir. Akraba ve çevre yardımları ile cevabını verenlerin oranı ise, %2'dir. Bu sonuç, öğrencilerin aile geçiminin yüksek oranda (%82) baba ve kardeş tarafından karşılandığını göstermektedir.

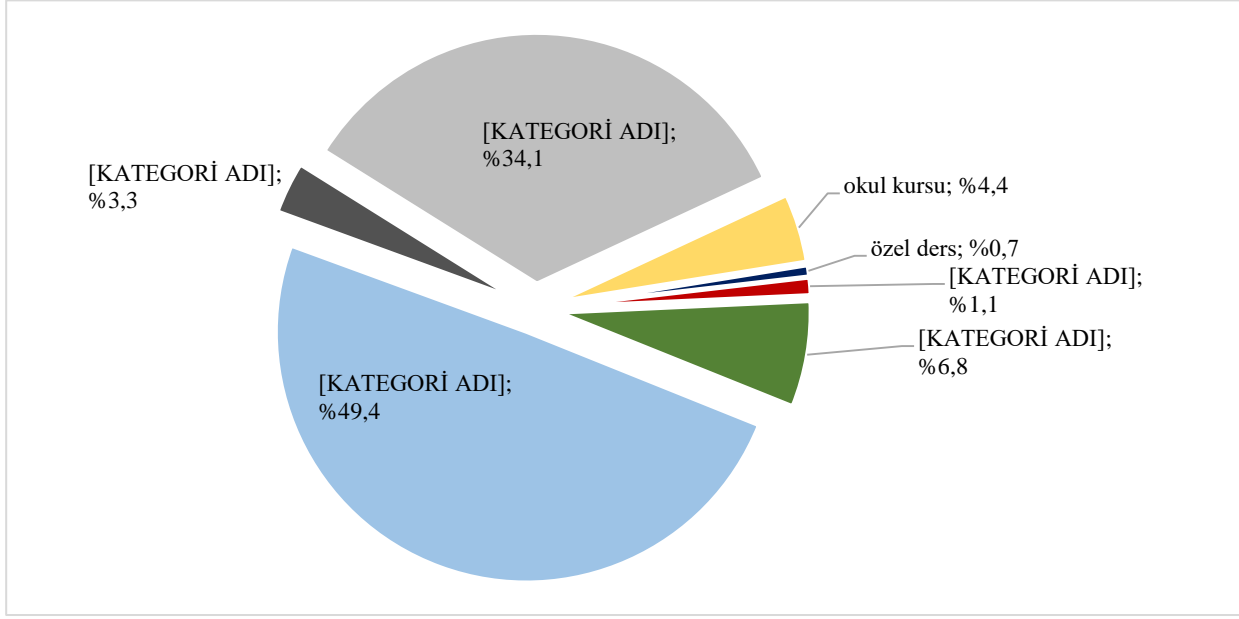
Tablo 1. 2019- 020 dönemi Mardin Artuklu Üniversitesi öğrencilerinin aile aylık kazancı ile ilgili veriler (2020 yılı fiyatlarına göre, ₺-%)

Aylık gelir (₺)	Frekans	(%)
2.324 ₺'den az	653	53,2
2.324 ₺	270	22
2.325 ₺- 4.500 ₺	236	19,2
4.501 ₺- 7.000 ₺	56	4,6
7.000 ₺ üzeri	13	1,1
Toplam	100	100

Not: Türkiye'de 2020 yılına ait asgari ücret 2.324 ₺'dir.

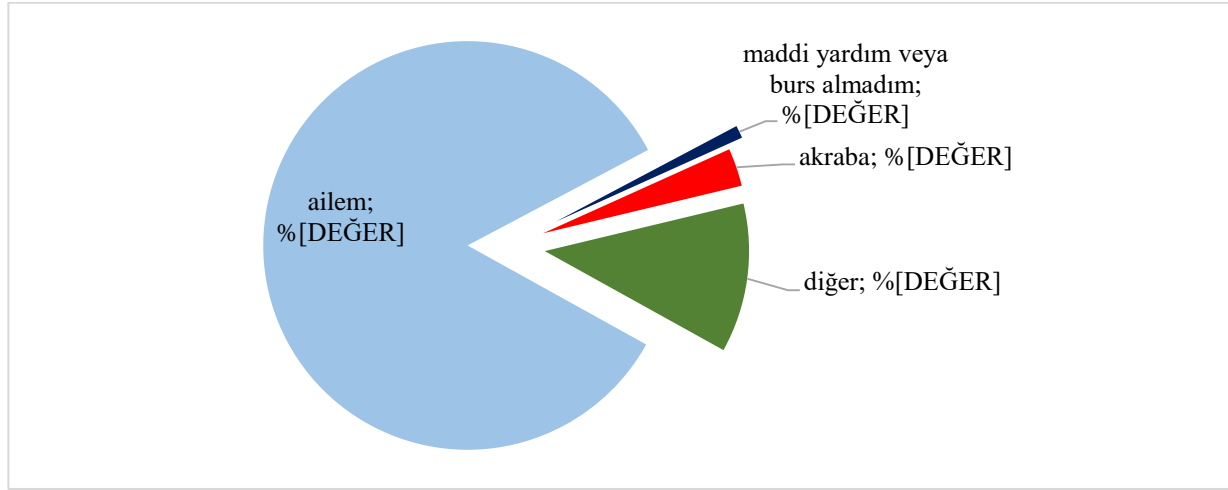
Tablo 1'e göre, aile aylık kazancı asgari ücretten (2324 ₺) düşük olan öğrencilerin oranı yaklaşık %53; asgari ücretin yaklaşık 3 katı ve daha fazla olanların (7000 ₺ ve üzeri) oranı yaklaşık %1'dir. Böyle bir bulgu, öğrencilerin yüksek oranda (%53,2+%22=%75,2) alt gelir grubuna ait olduğu, aylık aile geliri arttıkça bu gelir grubunda yer alan öğrencilerin temsil oranının azaldığını göstermektedir.

Şekil 6: 2019-2020 dönemi Mardin Artuklu Üniversitesi öğrencilerinin üniversiteye giriş sınavına hazırlık süreci ile ilgili veriler (%)

Şekil 6'ya göre, üniversiteye giriş sınavına nasıl hazırlandınız sorusuna evde çalışarak cevabını verenlerin oranı %49,4; özel ders aracılığıyla cevabını verenlerin oranı %0,7'dir. Bu, öğrencilerin yaklaşık yarısının üniversite sınavına evde çalışarak hazırlandığı göstermektedir.

Şekil 7: 2019-2020 dönemi Mardin Artuklu Üniversitesi öğrencilerinin üniversite giriş sınavına hazırlık masraflarını kimin karşıladığı ile ilgili veriler (%)

Şekil 7'ye göre, üniversiteye giriş sınavına hazırlık sürecinde yapılan masrafların kim tarafından karşılandığı sorusuna ailem cevabını veren öğrencilerin oranı %84,2; maddi yardım veya burs almadım cevabını verenlerin oranı %1'dir. Bu sonuç, sınava hazırlık sürecindeki harcamaların çoğunluğunun öğrenci aileleri tarafından karşılandığını göstermektedir.

Tablo 2: 2019-2020 dönemi Mardin Artuklu Üniversitesi öğrencilerinin yıllık dersane harcamaları ile ilgili veriler (₺-%)

Yıllık harcama (₺)	Frekans	(%)
2.324 ₺ ve altı	134	10,9
2.325 ₺- 4.500 ₺	259	21,1
4.501 ₺-7.000 ₺	104	8,5
7.000 ₺ üzeri	36	2,9
Harcamadım	695	56,6
Toplam	1228	100

Tablo 2'ye göre, üniversiteye giriş sınavına hazırlanırken dershaneye yıllık toplam ne kadar para harcadığı ile ilgili soruya; harcamadım cevabını veren öğrencilerin oranı yaklaşık %57; 7.000 ₺ ve üzeri harcama yapanların oranı ise yaklaşık %3'tür. Öğrencilerin yarısı dersane harcaması yapmadıkları, ikinci çoğunluğu oluşturan öğrencilerin de (%21) asgari ücret ve onun 3 katı kadar harcama yaptıkları görülmüştür.

Tablo 3: 2019-2020 dönemi Mardin Artuklu Üniversitesi öğrencilerinin yıllık okul kursu harcamaları ile ilgili veriler (₺-%)

Yıllık harcama (₺)	Frekans	(%)
2.324 ₺ ve altı	111	9
2.325 ₺- 4.500 ₺	81	6,6
4.501 ₺-7.000 ₺	21	1,7
7.000 ₺ üzeri	12	1
Harcamadım	1003	81,7
Toplam	1228	100

Tablo 3'e göre, üniversiteye giriş sınavına hazırlanırken yıllık okul kursu harcaması ile ilgili; harcamadım cevabını verenlerin oranı %81,7; 7.000 ₺ ve üzeri harcama yapanların oranı ise %1'dir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, üniversite sınavına hazırlanmak için okul kursuna gitmemiş, gidenlerin %9'u asgari ücretin altında harcama yapmıştır.

Tablo 4: 2019-2020 dönemi Mardin Artuklu Üniversitesi öğrencilerinin yıllık özel ders harcamaları ile ilgili veriler (₺-%)

Yıllık Harcama (₺)	Frekans	(%)
2.324 ₺ ve altı	70	5,7
2.325 ₺-4.500 ₺	36	2,9
4.501 ₺-7.000 ₺	12	1
7.000 ₺ üzeri	13	1,1
Harcamadım	1097	89,3
Toplam	1228	100

Tablo 4'e göre, özel ders için yıllık toplam harcama yapmayan öğrencilerin oranı yaklaşık %90; 4.501 ₺-7.000 ₺ arası harcama yapanların oranı ise, %1'dir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun üniversite sınavına özel ders olarak hazırlanmadıkları, hazırlananların da yaklaşık %3'ü asgari ücretin 3 katı kadar harcama yaptıkları söylenebilir.

Tablo 5: 2019- 2020 dönemi Mardin Artuklu Üniversitesi öğrencilerinin aylık toplam yemek, ulaşım, barınma ve ders materyalleri harcama verileri (₺-%)

Aylık harcama (₺)	Yemek		Ulaşım		Barınma		Ders materyali	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
500 ₺'den az	635	51,7	958	78	621	50,6	922	75,1
501 ₺-1.000 ₺ arası	453	36,9	218	17,8	439	35,7	249	20,3
1001 ₺-1.500 ₺ arası	80	6,5	29	2,4	99	8,1	30	2,4
1.501 ₺ ve üzeri	60	4,9	23	1,9	69	5,6	27	2,2
Toplam	1228	100	1228	100	1228	100	1228	100

Tablo 5'e göre, öğrencilerin yaklaşık %52'si yemek; %78'i ulaşım; %51'i barınma ve %75'i ders materyalleri için 500 ₺'den az harcama yapmıştır. Bu öğrencilerin yaklaşık %5'i ise yemek; %2'si ulaşım; %6'sı barınma ve %2'si ders materyalleri için aylık 1.500 ₺ ve üzeri harcama yapmıştır. Bu öğrencilerin büyük çoğunluğu (%51,7+%36,9=%88,6) aylık maksimum 1000 ₺ yemek ve %78'i aylık toplam ulaşım harcaması için asgari ücretin 4/1'i kadar harcama yapmıştır. Bu bulgu, devlet yurdunun merkez kampüsü içerisinde bulunmasından ve şehir içi öğrenci ulaşım ücretlerinin (1,5 ₺) düşük olmasından kaynaklanabilir. Öğrencilerin yaklaşık yarısının (%50,6) 500 ₺'den az barınma harcaması yapması kendi evlerinde ikamet ettiği anlamına gelebilir. Ayrıca, bu öğrencilerin ders materyalleri için herhangi bir harcama yapmamalarını; ya üniversitenin sahip olduğu merkezi kütüphaneden yüksek seviyede faydalandığı, ya da ders için gerekli materyallere ulaşamadıkları/ alamadıkları ile açıklanabilir.

4. SONUÇ

Eğitim, iktisadi açıdan büyüme, rekabet gücü ve verimlilik, toplumsal açıdan ise yoksullukla mücadele ve gelir dağılımında adaletin sağlanması gibi politikaların merkezinde yer almaktadır. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde genellikle eğitim ve gelir seviyesi düşük olduğu için eğitim hizmetleri karşılıksız olarak kamu tarafından sunulmaktadır. Bu ise, eğitim hizmetleri için yapılan harcamaları gelirin yeniden dağılımında önemli bir araç haline getirmektedir. Eğitimdeki fırsat eşitliği ile gelir eşitsizliği arasında güçlü korelasyonun olması, ailelerin gelir düzeylerinin eğitim hizmetini satın alma olanağını farklılaştırarak hem yükseköğretime girişte hem de yükseköğretim sürecinde özel harcamalara katlanmalarını etkilemektedir. Bu nedenle, özellikle yükseköğretim hizmetinden yararlanabilmek, bireylerin gelir düzeyini yükselterek adaletli gelir dağılımını sağlamada önemli bir işlev görebilir.

Bu araştırmanın amacı, 2019-2020 akademik dönemde Mardin Artuklu Üniversitesi'nde kayıtlı öğrencilerin yaptıkları özel eğitim harcamaları ile gelir ilişkisini tespit etmektir. Araştırmanın evrenini 10.294 öğrenci, örneklemini, %95 güven seviyesinde, %5 güven aralığında kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen 1.228 öğrenci oluşturmaktadır. 1.228 öğrenciye 15 sorudan oluşan anket uygulanmış ve tamamı değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmanın sonucunda, 2020 yılı fiyatlarına göre, öğrencilerin çoğunluğunun (%75,2) asgari gelir (2.324 ₺) ve altında aylık gelire sahip olduğu, yükseköğretim sürecindeki özel harcamaları asgari ücretin yaklaşık ¼'i kadar (500 ₺), yükseköğretime girişte yaklaşık yarısının hiçbir harcama yapmadıkları görülmüştür. Buna göre, öğrencilerin düşük gelir grubunda yer aldığı ve aile gelirine bağlı olmak üzere özel yükseköğretim harcamalarının değiştiği söylenebilir.

Anket verileri analiz edildiğinde, öğrencilerin çoğunluğunun mesleki bölümleri tercih ettiği, yaklaşık ¾'nün üniversitenin bulunduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ikamet ettiği, eğitim

masraflarını aile ve devlet bursu ile finanse ettiği, öğrencilerin aile geçiminin yüksek oranda (%82) baba ve çalışan kardeşler tarafından sağlandığı, ailelerinin çoğunluğunun (%75,2) alt gelir grubuna ait olduğu, yaklaşık %50'sinin (%49,4) üniversite sınavına evde çalışarak hazırlandığı, sınava hazırlık sürecindeki harcamaların çoğunluğunun aileleri tarafından karşılandığı (%84,2), üniversiteye giriş sınavına hazırlanırken dersane (%57), okul kursu (%81,7) ve özel ders (%90) için herhangi bir harcama yapmadıkları, öğrencilerin yemek (%52), ulaşım (%78), barınma (%51) ve ders materyalleri (%75) için 500 ₺'den az harcama yaptığı saptanmıştır.

Bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, genel olarak, Mardin Artuklu Üniversitesi öğrencilerinin düşük seviyede özel harcamalar yaptıkları ve alt gelir grubuna ait oldukları söylenebilir. Böyle bir sonuç aynı zamanda Mardin İli'nin YKS'de (Yükseköğretim Kurumları Sınavı) öğrencinin başarı sıralamasında neden son sıralarda olduğunu da açıklamaktadır. Başka bir deyişle, gelirin hem üniversiteye giriş sınavlarına hazırlanmada, hem de yükseköğretim sürecinde öğrenci başarısını etkilediği açıkça görülmektedir.

Literatürde yapılan az sayıdaki çalışma baz alındığında, bu araştırma yükseköğretime girişte ve yükseköğretim sürecindeki özel harcamalar ile gelir ilişkisini ortaya koymasından önem arz etmektedir. Böyle bir ilişkinin değerlendirilmesi ise, sosyal ve özel fayda sağlayan yükseköğretim hizmetinden yararlanmanın daha çok nitelikli işgücüne ve dolayısıyla milli gelirin artmasına olanak sağlayacaktır. Ayrıca, böyle bir ilişkinin tespiti, devlet tarafından düşük gelirli öğrencilere yönelik burs ve kredi programlarının gelir eşitsizliğini azaltıcı ve eğitimde fırsat eşitliğini de gerçekleştirecek önemli ve etkin bir politik uygulamayı sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- Abdullah, A. J., Doucouliagos, H., and Manning, E. (2011). *Education and income inequality: A meta-regression analysis*. Unpublished manuscript, Deakin University.
- Akça, H., ve Ela, M. (2012). Eğitim ve gelir dağılımı ilişkisi: Türkiye değerlendirmesi. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 21(3):241-259.
- Alderman, H., Orazem, P. F., and Paterno, E. M. (2001). School quality, school cost, and the public/private school choices of low-income households in Pakistan. *Journal of Human Resources*, 304-326.
- Çalışkan, Ş., ve Demir, F. (2013). Celal Bayar Üniversitesi Köprübaşı Meslek Yüksek Okulu öğrenci harcamalarının bileşimi ve ilçe ekonomisindeki yeri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3): 357-371.
- Çayın, M., ve Özer, H. (2015). Üniversitelerin il ekonomisine katkısı ve öğrencilerin tüketim yapısı: Muş Alparslan Üniversitesi örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2): 131-147.
- Çetin, M., Kaşlı, M., Ecevit, E., ve Serel, A. (2008). Üniversite öğrenci harcamalarının analizi ve bölge ekonomilerine katkılarını belirlemeye yönelik bir araştırma. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2): 99-113.
- Çiftçiöğlü, N. (2013). Sosyo-ekonomik faktörlerin yükseköğretim talebi üzerine etkileri: Gaziantep ili örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Demir, C. (2006). Türkçe/edebiyat eğitimi ve kişisel kelime serveti. *Millî Eğitim Dergisi*, 34: 169.
- Glewwe, P., and Kremer, M. (2006). Schools, teachers, and education outcomes in developing countries. *Handbook of the Economics of Education*, 2: 945-1017.
- Gölpek, F ve Yıldız, K. (2019). Kamu üniversitelerinde kayıtlı öğrencilerin sosyo-ekonomik statüsü üzerine bir araştırma: Şırnak Üniversitesi örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 9(3): 460-473.
- Gölpek, F. (2014). Rate of return to and price of higher education in Turkey: A case study of law faculty. *Education and Science*, 39(175): 172-182.
- Gölpek, F., and Çiftçiöğlü, N. (2014). Socio-economic factors in demand for higher education: sample of Gaziantep province. *International Journal of Business and Social Science*, 5(1): 121-134.
- Gür, B., Çelik, Z. ve Yurdakul, S. (2018). Yükseköğretime bakış: İzleme ve değerlendirme raporu. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Yayınları. No: 84
- Karaca, Z., Çalınışur, G., ve Daştan, H. (2018). Üniversite öğrencilerinin gelir-harcama ilişkisi (Erzurum İli Üzerine Bir Uygulama). *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 32(4), 1155-1170.
- Kavak ve Gölpek, (2020). Yükseköğretimin kamusal maliyeti. ATLAS 5. International Congress On Social Sciences. February 7-8. Diyarbakır/Turkey
- Nadaroğlu, H. (1996). *Kamu maliyesi teorisi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ.
- Özer, H., Akan, Y., ve Çalınışur, G. (2010). Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin gelir-harcama ilişkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1): 231-249.
- Özyaba, M. (1999). Kentsel gelişmede üniversitenin rolü: Uludağ Üniversitesi ve Bursa. *UMED Uludağ Üniversitesi Mezunlar Derneği 3. Geleneksel Mezunlar Buluşması*, 4-5.
- Saygılı, Ş., Cihan, C., ve Yavan, Z. A. (2006). Eğitim ve sürdürülebilir büyüme Türkiye deneyimi, riskler ve fırsatlar. *TÜSİAD Büyüme Stratejileri Dizisi*, 7.
- Soysal, A., Bakan, S., Özçalıcı, M., Kaymaz, Y., ve Söylemez, C. (2012). Kilis 7 Aralık Üniversitesi öğrencilerinin Kilis ekonomisine katkısı: 2011-2012 eğitim-öğretim yılı örneği. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(24): 261-276.
- Tan, A., Akpınar, M. G., ve Kaşoğlu, A. N. (1998). Üniversite öğrencilerinin tüketim harcamalarının yapısı üzerine bir araştırma. *Pazarlama Dünyası*, 70: 17-41.
- Tarı, R., Çalışkan, Ş., ve Bayraktar, Y. (2006). Kocaeli Üniversitesi öğrencilerinin gelir ve tüketim ilişkisi üzerine ekonometrik bir inceleme. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1): 168-179.
- Tilak, JB. (1989). Hindistan'da eğitimin finansmanında merkez-devlet ilişkileri. *Karşılaştırmalı Eğitim İncelemesi*, 33 (4): 450-480.

-
- Wilson, P. and Ooms, T.(2004). The challenges of offering relationship and marriage education to low-income populations. *Family Relations*, 53(5): 440 - 447.
- Yayar, R., ve Demir, D. (2013). Gaziosmanpaşa Üniversitesinin Tokat ili ekonomisine etkisi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 5(8): 106-122.
- Yaylalı, M., Özer, H., ve Dilek, Ö. (2011). Selçuk Üniversitesi Seydişehir Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin gelir-harcama ilişkisi ve meslek yüksekokulunun ilçe ekonomisine katkısı. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13): 1–13.